

Kortere anmeldelser

ALMINDELIG HISTORIE

NIELS THOMSEN & JETTE D. SØLLINGE: De danske aviser 1634-1991, Bind 3 1918-1991, udg. af Dagspressens fond 1991. 836 s., ill., 398 kr.

Det er først med udgivelsen af tredje og sidste bind af denne oversigt over dansk presse, at man helt fatter, hvilket betydningsfuldt, ja nærmest epokegørende værk, der hermed foreligger for danske historikere. Vi har hermed en håndbog i dansk pressehistorie, som uden tøven kan kaldes komplet – der kan næppe findes ukendte sten mere at vende på denne strand, efter at Niels Thomsen med støtte af Jette Søllinge har haft dem alle i hænde og vejet og analyseret dem på enhver mulig måde. Der er tale om det, englænderne kalder »an accomplishment«, et godt ord, som både betyder en fuldendelse, fuldbyrkelse og en bedrift.

Værket er en slags afslutning på en lang udvikling i faget pressehistorie. Efter den store ekspansion i dansk presse siden 1870'erne begyndte dagbladenes jubilæer efterhånden at indtræffe, og der blev brug for at skrive jubilæumsværker og veldrejede portrætter af gamle redaktører, disse tidsalderens stærke mænd i vest og skjorteærmer med store cigarer fastskruet i munden.

Der kom mere system i pressehistorien, da Anker Kirkeby på sine gamle dage arbejdede på at danne et pressearkiv og museum, hvor hans egne og Politikens bedrifter skulle sættes i glas og ramme. Kirkebys evne til at sætte ting i sving var enestående, og eftertiden skylder ham en stor tak for hans bedrift med etableringen af pressemuseet og -arkivet og indretningen i en stor villa på Asgårdsvej på Frederiksberg engang i begyndelsen af 1950'erne. Institutionen blev lagt i hænderne på Pressehistorisk Selskab med koryfæer fra faget som Hakon Stangerup og Svend Thorsen, som ved festlige, veldækkede bestyrelsesmøder overgik hinanden i fortællinger og anekdoter fra gamle redaktioner.

Institutionen Dansk Pressemuseum og Arkiv blev i 1958 flyttet til en anden stor villa i Århus for at være i nærheden af den nyanlagte journalistuddannelse. Til at passe museet ansattes en ung historiker, Niels Thomsen, der hjemmefra havde journalistik i årene og var fast besluttet på at udvikle pressehistorie til et højere fagligt niveau end anekdoteplanet. Thomsen og dermed altså også vi andre fik sandelig noget ud af de syv år, han tilbragte i arkivets og museets tjeneste. I den tid gennemførte han nemlig myreflittigt en systematisk gennemgang af alle de store bunker af gamle aviser, der lå i museet og på Statsbiblioteket, og det ville sige hele den danske dagspresse gennem tiderne. Hvert dagblad blev læst og målt med hensyn til omfang, oplag og indhold. Resultatet af denne mægtige kortlægning har han siden publiceret i forskellige, stadigt udvidede versioner. Først i bogen »Partipressen« fra 1965, siden som bilagsbind til sin disputats, »Dagbladskonkurrencen 1870-1970« fra 1972. Og altså nu i væsentlig forøget og

forbedret form i det nu afsluttede værk. I de godt 25 år mellem disse udgaver har han ved udførlige artikler i hver årgang af *Pressehistorisk Årbog* gjort rede for udviklingen på bladmarkedet og således kunnet føre sit samlede materiale à jour løbende.

Resultatet er altså blevet »De danske Aviser 1634-1991«, der har været under udgivelse siden midten af 80'erne. Det er en af de mest komprimerede og stoffyldte håndbøger på det danske marked bortset fra telefonbogen. Oplysningerne bringes efter et systematisk og stærkt sammenpresset, men dog overskueligt system; klart bl.a. fordi en meget varieret typografi hjælper læserne til at orientere sig. Der findes nu næppe noget erhverv eller lignende, hvis historiske udvikling og enkelte bestanddele i fortid og nutid er så minutøst registreret som den danske presse. Men det er umagen værd, fordi de danske aviser i moderne tid udgør en så vigtig del af samfundsmekanismen. Desuden er avisernes indhold en hovedkilde for historikere og derfor også vigtige at holde rede på.

Men trebindsværket er foruden en avisregistratur også en dansk pressehistorie i sig selv takket være de fyldige indledninger til de enkelte bind og hovedafsnit. Desuden de udførlige og meget rammende karakteristikker af de enkelte dagblade og deres redaktører; tekster, som bærer det umiskendelige præg af Niels Thomsens koncentrede, til tider hvasse, men altid præcise udtryksform mundtligt såvel som skriftligt. Han er højt hævet over den nostalgiske poesi, som en Svend Thorsen, Bo Bramsen eller Stangerup kan henfalde til i deres pressehistoriske skrifter.

Om materialets pålidelighed som helhed er der ingen grund til at nære tvivl. De to udgivere har ikke sparet sig nogen tid eller møje for at eftergå oplysningerne. For det sidste binds vedkommende er afsnittene om de enkelte, nulevende aviser desuden sendt til kontrol hos bladenes udgivere. Imponerende er den fuldstændighed, udgiverne har kæmpet for at opnå – de har sandelig ikke, som det hedder i forordet, villet jasje sig færdig med arbejdet, men været helt ude i områdets yderste kanter, registreret både grønlandske, færøske og sydslesvigske aviser foruden besættelsestidens illegale blade. Og så har de til velsignelse for læsere til evig tid forsynet værket med mange helt udførlige registre.

Dette inventarium for den danske dagspresse kommer i en tid, hvor aviserne selv er ved at smuldre op og blive til støv i Universitetsbiblioteket i København og Statsbiblioteket i Århus. Kun takket være mikrofotografering er det lykkedes at bevare en ganske lille del af aviserne for eftertiden.

Med færdiggørelsen af dette værk er det øjeblikket at fremsætte sine ønsker for det næste værk af tilsvarende karakter: en oversigt over danske tidsskrifter fra den samme periode. Det kongelige Biblioteks enorme mængde af gamle fagtidsskrifter er en sunken skat, som kun kan hæves til brug for forskningen, hvis der udgives et register over dem, et stort arbejde, som ikke behøver at få samme detailrigdom som Thomsens og Søllinges storværk.

Kristian Hvidt